

SENSORVEILEDNING

Sensorveiledning utarbeides av den/de som lager oppgavesettet til den aktuelle eksamen og utarbeides samtidig med eksamensoppgaven.

Sensorveiledningene skal være tilgjengelige for studentene etter at karakterer er fastsatt, jf. UH-loven § 5-3 (3) - <https://lovdata.no/lov/2005-04-01-15/§5-3>.

Generell info

Emneinformasjon	Emnet fokuserer på folkehelse i et samfunnsvitenskapelig perspektiv. God helse og livskvalitet er et av FNs bærekraftsmål. Det vil bli lagt vekt på sosial ulikhet i relasjon til sosial klasse, kjønn og etnisitet. I tillegg setter emnet fokus på kroppssyn, livsstil og utbredelse av fysisk aktivitet i befolkningen.
Emnekode	IS225
Emnenavn	Helse, kultur, idrett og samfunn
Studieår semester	2024-25 Høst
Studiepoeng	10
Emneansvarlig	Mari Kristin Sisjord
Eksamenstype	Skriftlig skoleeksamen 4 timer

Malen tilpasses eksamenstype/vurderingsform.

Dokumenter som skal være tilgjengelig for sensor

- ☐ Eksamensoppgave (dersom den ikke følger i WISEflow)
- ☐ Emneplan eller fagplan
- ☐ Informasjon som er gitt til studentene om den konkrete eksamen

Læringsutbytte

Hvilke læringsutbyttebeskrivelser er eksamensoppgaven knyttet til?

Studenten skal etter gjennomført emne kunne

- gjøre rede for ulik forståelse av begrepene helse og kropp, inkludert bærekraftsperspektiv
- gjøre rede for sammenhengen mellom helse og fysisk aktivitet i befolkningen
- reflektere kritisk over sosial ulikhet (sosial klasse, kjønn, etnisitet) i relasjon til fysisk aktivitet og helse
- drøfte forholdet mellom livsstil, kultur og helse i et tverrfaglig perspektiv
- diskutere verdier og holdninger knyttet til helse og fysisk aktivitet

Pensum/fagstoff

Henvis til de mest aktuelle delene av pensum/fagstoff knyttet til eksamensoppgaven.

Se sensorveiledningen for hver oppgave.

Undervisning

Forelesningsplan og/eller timeplan følger vedlagt. Hvis aktuelt, kan kommentere vektleggingen av ulike deler av pensum i undervisningen, hvilke undervisningsmetoder som er brukt, og ev. annen informasjon om gjennomføringen av undervisningen/emnet som er relevant for å kunne vurdere besvarelsene på en best mulig måte. Ved selvstendige oppgaver, har studentene fått veiledning underveis?

Fasit/Løsningsforslag/ Vurderingskriterier

Ved konkrete svaralternativ, definer hva kandidaten må ha med i svaret sitt for å svare på hver oppgave, f.eks. i form av fasit, eller moment fra pensum i disiplinbaserte eksamener/muntlige eksamener. Ved individuelt utformede oppgaver, definer punkt/moment oppgaven bør inneholde. Hvilke forventninger er det til et A-svar, et godt gjennomsnittlig svar (altså C-svar) og et E-svar? Ved karakterskala bestått/ikke bestått, hva må være med for å bestå eksamen?

Oppgave 1

- a) Gjør rede for ulike definisjoner på helse.**
- b) Gjør rede for utviklingen i folkehelse gjennom 1900-tallet (f. eks. forventet levealder og ulike sykdomstyper).**
- c) Drøft paradokser og utfordringer ved senere års utvikling i folkehelse.**

Definisjoner på helse omtales flere steder i pensum, f.eks. i tilknytning til helseteorier hos Fugelli og Ingstad (2009) der de to viktigste er den biomedisinske og den sosialmedisinske. Ellers defineres helse i Mæland (2021) kap. 2 og Øversveen og Rydland (2021), begge med referanse til WHO's definisjon og helse, og som fravær av sykdom.

Utviklingen av folkehelse gjennom 1900-tallet bør vise til endringer i forventet levealder, som bl.a har sammenheng med barnedødelighet. Årsaker til endringene bør nevnes med referanse til boforhold, hygiene, ernæring, arbeidsforhold, utvikling av medisiner og organiseringen av helsevesenet. Videre vise til folkehelsebølgene, omtalt som fattigdomssykdommene, livsstilssykdommene og samsykdommene.

Sentrale trekk ved paradokser og utfordringer i senere år er den 'nye sykkeligheten', dvs. nye diagnoser og endringer i sykdomspanoramaet, også omtalt som medikalisering. Videre økt ressursbruk og store fremskritt i medisinsk behandling, men som tilsynelatende ikke har gjort oss friskere, noe som omtales som helseparadokset. Her er det relevant å nevne begrepet helsegapet, som viser til diskrepansen mellom økte forventninger og etterspørsel versus hva som er mulig å tilby av helsetjenester. En del av utviklingen er også knyttet til veksten i alternativ medisin, som kan være et tegn på at den tradisjonelle legevitenenskapen mister autoritet.

Til spørsmål b) og c) henvises til Lian (2007) og Mæland (2021) kap. 3.

Oppgave 2

Gjør rede for begrepet etnisitet. Drøft betydningen av etnisitet for deltakelse i idrett og fysisk aktivitet.

Etnisitet viser til en gruppe med felles opprinnelse og kulturelle verdier, f.eks. språk, kulturtradisjoner, skikker, levesett etc. refererer til det sosiale. Relevant å nevne rase som er fundert på biologisk forklaring.

Betydningen av etnisitet kommer til uttrykk i treningsvaner og muligheter for trening blant kvinnelige renholdsarbeidere i Danmark (Lenneis og Pfister, 2016). Funnene viser ulike oppfatninger om utbytte av fysisk aktivitet, men som i størst grad fokuserer på kropp og vektta. Artikkelen viser også hvordan kjønn og sosial klasse spiller inn. Hamzeh og Oliver (2012) omhandler fire muslimske jenter og deres muligheter og barrierer for deltakelse i ulike aktiviteter. I en norsk kontekst henviser Strandbu m. fl. (2019) og Sisjord m. fl. (2011) til tidligere forskning om idrettens muligheter for integrering, bl.a med dens internasjonale sætrekk og mindre språkbarrierer etc., men forfatterne peker også på barrierer og forklaringer på ulikheter i idrettsdeltakelse, særlig for jentenes del. Sosial klasse og ressurser i hjemmet er relevante faktorer i drøftingen.

Oppgave 3

Gjør rede for begrepet bio-pedagogikk. Drøft hvordan undervisning fundert på bio-pedagogikk kan ha negative effekter på barn og unges helse.

Bio-pedagogikk viser til kampanjer med helsebudskap formidlet gjennom skolen og andre arenaer. Begrepet relaterer til Foucaults biomakt, og viser hvordan visse sannheter kan legitimeres i 'det sunnes navn' (name of health). Bio-pedagogikk bør også ses i sammenheng med sosial klasse og familiers varierende forhold til mat og ernæring. Artikkelen til Burrows og Wright (2020), med to case-studier som handler om sunn mat, er sentralt i drøftingen. Likedan artikkelen til Dowling (2012) som presenterer analyse av tekstene til Burrown (2012) og Rich (2012), begge på pensumlisten. Artikkelen til Monaghan (2015) – i undervisningsplanen under temaet kjønn – er også relevant. Den omhandler gutter og fedme, stigmatisering og helsekampanjer.

Oppgave 4

Gjør rede for fem av følgende begreper/uttrykk.

- a) Helse er sosialt strukturert
- b) Helsegapet
- c) Symbolsk vold

- d) Den kjønneide idretten
- e) Kroppen som symbol og varemerke
- f) Helsisme (helsedyrking)

Helse er sosialt strukturert viser til hvordan folkehelsen fordeler seg mellom sosiale grupper og kan fortelle oss noe om årsakene til helseproblemene. Sykdomsforekomst og dødelighetsmønster påvirkes av ulike variabler, særlig sosial klasse, kjønn og etnisitet (Mæland, 2021. Kap. 3). Se også Monaghan (2015) med forklaringer på ‘Structured health inequalities’ fra s. 240.

Helsegapet. Til tross for den store ressursveksten i helsevesenet mottar sykehus og helseinstitusjoner flere henvendelser enn de kan ta unna. Dette henger sammen med at etterspørselen øker langt raskere enn veksten på tilbudssiden. Et annet aspekt er hva som er medisinsk teknologisk mulig og hva som anses å være politisk og økonomisk mulig, samt etisk forsvarlig (illustrert i fig. 2.4 hos Lian, 2007).

Symbolisk vold er et sentralt begrep hos Bourdieu, som best kan forklares i sammenheng med begrepene felt og doxa. Et sosialt felt har sine egne spilleregler, dvs en grunnleggende, taus og implisitt enighet om hva som regnes som gyldig kapital og en allment akseptert praksis – omtalt som doxa. Symbolisk vold er en usynlig form for vold, som et resultat av at personer med mindre makt kan bidra til opprettholdelse av systemet og dermed bidra til egen undertrykking og marginalisering (Fitzpatrick, 2020).

Den kjønneide idretten. Det er naturlig å ta utgangspunkt i begrepet kjønn (sex/gender) for å vise til forskjellen på biologisk og sosialt kjønn. Deretter vise til hvordan idretten (og kroppsvingsfaget) er preget av maskuline diskurser slik det drøftes i ‘Gendered trends in young people’s participation in active lifestyles’ (Metcalf og Lindsey, 2020) og Clark (2018) om ‘gendered healthism discourses’. Den kjønneide idretten med kjønnsdelte aktivitetsmønstre er også illustrert i PowerPoint-presentasjonen ‘Idrett og kjønn’ i canvas.

Kroppen som symbol og varemerke er tittelen på et kapittel i en bok av Engelsrud (2006). Innholdet i kapitlet blir mest relevant for besvarelsen. Sentrale tema er handling og identitet knyttet til kroppen, ulike kroppssyn og syn på bevegelsesmønstre som er historisk og kulturelt betinget, samt kroppen som et individuelt prosjekt som bl.a kommer til syne gjennom kroppsmodifikasjon. Kapitlet viser også til ambivalente erfaringer med trening, særlig der forming av kropp og muskler har høy prioritet. Besvarelsen kan også inkludere funn fra Hutson (2013) om kroppslig kapital, med underliggende signaler/symboler og tolkningsmuligheter.

Helsisme (helsedyrking) er uttrykk for en overdreven opptatthet av helse. Det er særlig to kjennetegn: Helse gjøres til superverdi og en panverdi, tanker og handlinger innrettes på å maksimere helsen. Videre, at helse gjøres til et individuelt prosjekt der du selv er ansvarlig for sunne livstilvalg (Fugelli og Ingstad, 2009). Historien om Lindsey (Zanker og Gard, 2008) er et treffende eksempel på helsisme.

Veiledende mal for innhold

- **Overordnede kriterier for vurdering:** Læringsutbyttebeskrivelser og/eller vurderingskriterier satt for den enkelte eksamen (f.eks. praktisk eksamen/muntlig eksamen, bachelor-/masteroppgaver og andre større oppgaver).
- [Generelle karakterbeskrivelser for UH-sektoren](#) (UHR 6. august 2004, rev. 2011), eller beskrivelse av krav til **bestått/ikke bestått karakter** (avhengig av karakteruttrykk for den enkelte eksamen)
- **Relevant pensum for oppgavesettet.** Ved konkrete spørsmål oppgis pensumreferanse til det enkelte spørsmål
- **Forventninger til besvarelse.** Ved eksamener med flere konkrete spørsmål beskrives forventninger til hva som gir full uttelling på det enkelte spørsmål, evt. hva som forventes for bestått besvarelse. Spørsmålsstillingen vil avgjøre hvor konkret sensorveiledningen kan utformes. Hvis det brukes poenggiving som hjelpemiddel i vurderingen, beskrives i grove trekk hvordan poengene fordeles.
- **Bruk av faglig skjønn – helhetlig vurdering** bør presiseres, opp mot generelle karakteruttrykk og/eller vurderingskriterier for den aktuelle eksamenen
- **Andre forhold av betydning for vurdering.** (F.eks. hvis oppgaver skal vektes ulikt, hvis noe av pensum er mindre vektlagt enn andre deler, evt. plagiatkontroll m.m.)